

könyvében: „Móricz Zsigmond emberi vizsgálódásai nem egyszer kiderítették, hogy társadalmi jellegű dologról van szó ottan, ahol zagyva szellemek, ősi faji vonást szimatolnak“. (172. o.) A társadalmi kérdés indította lényegében az egész vizsgálódást; a sivár társadalmi helyzet ejti kétségbe a szemlélőt és ingerli mentésre. Ki tudja még, e vészes időben, a vajudás korában, hogy melyik tulajdonság minek következménye, mennyiben jelentős, vagy jelentéktelen — ki tudja, mi állandó és mi változó, mi lényeges, mi elhanyagolható? Illyés Gyula írja hogy egy francia barátja úgy jellemzi a magyarokat, mint akik külföldön is csak azt nézik, mit vihetnének haza; talán még nem jött el a hideg szemlélés ideje, még ezernyi sürgős tennivaló, beszerezni való van, még fiatal az eszmélkedés, még nem elvont, hanem a valósághoz kötött és azt változtatni akaró. Az írások e tárgyról „emberi kinyilatkoztatások“, társadalommozdító buzdítások. Ez a pozitívuma a nemesebb vágású magyarkutató írásoknak.

B E S S Z A R Á B I A I K É P E K

Irta: GEO BOGZA

Önálló fejezetek a kitűnő román író *Țări de piatră, de foc și de pământ* című most megjelent könyvéből.

LIPNÍK-ATÁKI

A román államvasutakra maradt ez a kincs. Lehet, hogy a Lipnik-Átáki vasuti szakasz a legszebb egész széles Beszarábiában, de a legfurcsább is az egész tartományban, annyi bizonyos. A sínpár a Dnyeszterhez igyekezik, utját azonban rengeteg óriási gödör állja el. Hidak nincsenek, a vasut úgy csuszlik, furakodik e szakadékok között, mint a kigyó.

Kanyarog a földlyukak peremén, halad néhány kilométert, aztán visszatér szinte ugyanarra a helyre, ahonnan kiindult, csak hogy a gödör másik oldalán; majd jobbra fordul, balra csavarodik, ide, oda, úgy ahogy csak egy folyó tud a világon: a Prut. A furcsa az, hogy a vonat szerpentin-utat követ, de nem valami hegyoldalon — a sík mezőn. Az a néhány személyszállító bárka, amely a szerelvényt alkotja, szakadatlanul ring, a töltésvonal menetét követve. Olyan a vonat, mint a kutya, amely forog maga körül és mindegyre a farkához kap.

Végül ennek a játéknak is vége. A vonat nemsokára állomásra ér. Ez Átáki, holtpont. De nem Átáki kedvéért építették ezt a vasutvonalat. Régesrégen ez a sínpár volt Oroszország minden összeköttetése Nyugattal, Csernoviccal. Aztán a Dnyeszter-hidat levegőbe röpitették és a Lipnik-Átáki vasuti szakasz úgy maradt, mint a letépett kar. Mégis ennek a vasuti szakasznak értéke van, külön jelentősége. Nem kereskedelmi — hadászati jelentősége. Nem úgy hadászati, ahogy a katonák értik, hanem hadászati a természettel szemben, mostohaságaival, alkalmatlankodásaival szemben, amelyeket sikerült legyőznie.

Az eddigi kigyóút csak a mű nyitánya. Most igazolódna be fotóriporter barátom szavai, aki szerint az utas, aki Lipnik és Átáki között halad, Svájcban érezheti magát. Csakugyan, ki hitte volna, hogy Beszarábiában hegyek is vannak? Természetesen miniátürhegyek, de hegyek. A Lipnik-Átáki vasuti szakasz természeti látványok valóságos ékszerdo-

boza. Az utas meglepődik. Azt hitte, hogy Beszarábia fensík. Amikor aztán elér a Dnyeszterhez hegycsúcson találja magát, anélkül, hogy akár egy centiméternyit is hágott volna hegyre. Az eddig sík föld egyszerre süllyedni, omlani kezd, barlangosodik, üregesedik, völgyeket alkot. A vonat tartja magát egy ideig, aztán ott, ahol a völgyvonulatok útja tisztul, maga is lassan, óvatosan ereszkedni kezd a kialakult egyetlen mély és széles völgybe. Kétszáz méter után: állomás. Állomás, kőépület, tátongó szakadék szélén. A völgymélyben, mintha az égből esett volna le oda, falu. Az állomás és falu között nincs, aki jöjjön-menjen. Állomásfőnök sincs.

Régen, egyszer volt az is. De egy éjszaka onnan, a Dnyeszter tulsó feléről emberek jöttek át és megölték. Sirja ott domborul régi hivatalahelye, az állomás balján. Sirja előtt fekete márványkereszt. A nevet őrző jel előtt pedig, közvetlen közel: a szakadék.

A vonat csikorgó fékekkel megindul le a meredeken. Balfelől, északi irányban mészkőhegyek sora nyílik. Ráncosak, néhol világító fehérek, zsúfoltak és köralakúak és minél lejjebb ér a vonat, annál nagyobbra nőnek.

Valószínűleg, hogy egész Beszarábiában, természetesen a Dunadelta kivételével, ez az északi táj Lipnik és Átáki között az egyetlen, amely megfelel a szabályszerű és a szabályokhoz ragaszkodó turisták igényeinek, azoknak, akik a szó megszokott értelmében kívánnak érdekeset látni. Azok számára, akikre az utazási irodák létüket alapozzák, azoknak, akik szeretik a tájképes mintaplakátokat, lehetne ilyen rajzos, színes utazásra ingerlő propaganda-ragaszképet készíteni a Lipnik-Átáki szakasról is. Itt a kirándulóknak elég alkalma nyílna arra, hogy elragadtatásukat hangosan nyilvánítsák, hogy használják messzelátóikat és fényképezzenek.

A Dnyeszter néhol valószínűtlen módon kiszélesedik, úgy, hogy az első pillanatban hegyek közé ékelt tónak hinné az ember. A vonat a folyam partján lassan lefelé ereszkedik. Ahogy leérkezik a magasból és a víz vonalához alkalmazkodva vízszintes helyzetbe kerül, a vonat olyan mozdulatot tesz, mint a repülőgépek, amikor földet érnek. Ezután a vasút. Átákiig, a lejtős terepen végig, a folyam mellett halad. A hegy nagy fala és a folyam morajló vize között az út, ha nem is oly megdöbbenő, mint eddig, de azért az érdekességnek sincs híjján. Az út mellett folyik a Dnyeszter vize és azon túl, alig néhány méterrel az már Oroszország. A lóra, amely az uton halad, a folyamhoz inni jött, libára feszült érdeklődéssel tekint mindenki. A ló is, a liba is a Szovjetből való.

Az ut a Dnyeszter és a Szovjetunió mentén nem tart többet egy félóránál. Ez a beszarábiai vasútvonal egyetlen Oroszországgal szomszédos szakasza. Nemsokára a sínpár mezőre fut. Balra fordul és egyenesen a Dnyeszternek tart. De megáll, megakad, nem mehet át a vizen. A hidat felrobbantották. A Románia felé eső rész a vízbe zuhant. A vasgerendákat meghajlította, összetörte, forgácsokra zúzta a dinamitrobbanás. A szovjet föld felé eső hidrészt sértetlen. Ugy maradt a levegőben, mint a kinyújtott kéz.

*

A dolog úgy áll, hogy ez az Átáki nevezetű helység, amelynek földjére most először léptem életemben, akkor lett önálló vásárhely, amikor

Besarábia visszatért az anyaházához. Azelőtt a vizen-tuli nagy városnak, Mogilewnek volt a külvárosa. Amikor a hidat felrobbantották és a Dnyeszter két homlokegyenest ellenkező világ elválasztója lett, ezek az átáki emberek úgy maradtak itt, mint a tó halai, ha a víz elfolyt felőlük valahova. Vergődnek, csapkodnak, egyik oldalukról a másikra fordulnak és mindennap meghal egy-egy közülük. Mogilewben keresték kenyerüket, onnan kapták a jó fizetést, az volt nekik a megélés lehetősége, az a vizen-tuli város. De Mogilewvel megszakadt minden összeköttetés. És Átáki, a nyomoruságos mehala azóta haldoklik.

Huszonnégy órát akartam maradni Átákiban, hogy megmosdjam, megpihenjek és hogy véget vessek bőröm rettenetes megpróbáltatásainak. Néhány éjszakát férges kozsokokon töltöttem beszarábiai falvakban, világvégen. Átáki ezzel a pihenéssel szemben, amelyről egész uton álmokat szőttem, az első pillanattól kezdve elutasító magatartást tanusított. A vonat lepra-marta, agyaggal vakolt, málásnak indult, dülőfélben levő házak előtt állott meg. Minden olyan rettenetesen csúf volt, oly szegényesen sivár, hogy elhagyott a kedvem, nem kívántam se élni, se almodni, se pihenni térni.

Ahogy leléptem a vasuti kocsi lépcsőjéről, egy szakállas öreg sietett hozzám: — Uram, nincs szüksége szállodára? — Szállodára? Csak arra volt szükségem.

— Szállodát akarok igen, de aztán a legjobb legyen Átákiban!

Az öreg vizenyős, ámuló, riadt tekintete összejárta arcomat. — A legjobb, uram, azt mondja? — Valami indulat lett urrá rajta, elszorult a szive. — Itt van jó szálloda. De legjobb az nincs.

Remegő keze felöltöm és bőröndöm után kapott. Elővigyázatosan elvontam előle. Magam akartam szálloda után nézni, lássam, melyik a legjobb. Utolsó éjszakáim önzővé és követelőzővé tettek. Az utat kérdeztem az öregtől, merre mehetek be a városba. Megmutatta. Elindultam a szennyes, gödrös uton.

Néhány lépés után éreztem, hogy az öreg nyomon követ. Követett, úgy nézett utánam, mint ahogy a kóbor eb tekint arra, aki talán gazdája lesz.

Megálltam, megvártam. Ez az öreg nem volt olyan akármilyen ember. Kifogástalanul volt öltözve, a legjobban öltözött ember volt egész Átákiban. Fekete bársonygalléros, dohányszínű szalonkabát volt rajta, nadrágja vasalt, gummisarku cipője kifényesített, kalapjaszőre megkefélt. De volt valami gyászosan komor ebben a kifogástalanságban, valami panoptikumbavaló merev, viaszos élettelenység. A ruhákról leritt, hogy évtizedesek, ódonak, (egy régi ruha, amit megkimélnék, gondosan, becézve tisztitanak szivszoritóbb, mint egy régi piszkos ruha; egy öreg koldusra jobb lett volna nézni, mint erre a kimért választékossággal öltözött urra, aki — jól lehetett látni — esett össze az éhségtől.) Láttam rajta: azért öltözött így ki, hogy az állomásra jöjjön vendéget várni. Minden ruháján abját úgy öltötte fel, hogy minél jobb benyomást tegyen arra az idegenre, akit a jó szerencse Átákiba hoz. Ennek az öregurnak az alázatossága és szomorusága, melyből mégsem hiányzott a reménykedés, szivbemarkoló volt. Megvártam az öregurat. Amikor mellém lépett, újra megkérdezte: csakugyan nem akarok szobát fogadni a szállodájában? Azt feleltem: — Magam sem tudom, meggondoltam a dolgot, nagyon le-

hetséges, hogy nem maradok Átákiban.

A választ ez a lelke mélyén most már véglegesen reményevesztett, bánatában szinte fuldokló öreg szó nélkül, méltósággal fogadta. Láthatta rajtam, nem vagyok egy hiten, talán attól félt kigúnyolom. Csak amikor megkérdeztem: nagyon rosszul megy-e a sora, akkor bölintott olyan elkéserevéssel, mintha rögtön vége lenne a világnak.

Mentünk egymás mellett, aztán mégis csak megkérdeztem: — Hol az Ön szállodája, uram? — Előttünk, az ucca másik oldalán nagy ház állt, üveges folyosóval. Fejével mutatta. Magánház volt, felirat, cégtabla nélkül. Arra néztem. Idegenszerű, álombavaló látványban volt részem.

A folyosó uccárayiló üvegtáblái mögött ott szorongott, érkezésünket lesve az öreg szállodás *egész* családja. Az első pillanatban már rádöbbenem, hogy itt mi történik. Lépteim vesztettek határozottságukból. A dohányszínű kabátos öregur családja látott jönni minket, egymás mellett — én bőrönddel és felöltővel — (igy jön minden idegen) joggal hihette, hogy vágyuk megvalósult: vendég érkezett!

Milyen fontos lehetett nekik a gondosan kiöltözött, kikefált család-fő reggeli kivonulása az állomáshoz! Hogy sürgethették, siettethették a konyhai vén keltőóra rozsdás mutatóját, hogy legyen már vonatérkezés! Biztosan úgy volt, hogy a legfiatalabb, legtürelmetlenebb fiu kiült az ablakba örködni. Jönnék! Kellett, hogy ezt kiáltsa örömeiben. Ez akkor történhetett, amikor megpillantotta az öregurat a felöltős, bőröndös idegenel. Kiáltására az egész család az ablakba rohant.

Ez a család ott a folyosó üvegfala mögött olyan volt, mint egy fészek fecskefióka. Így tátják ki csőrüket, így várnak, kis szívük dobogását is visszafojtva, a pelyhes madárkák, ha feltűnik az ég azon kis körében, amely szemükbe belefér, a hazatérő, kenyérkereső öreg fecske.

Öten voltak: két kamasz fiu, két süldő lány és borzas anyjuk. Rettenetesen éheseknek látszottak, olyan nyomorultul éheseknek, hogy ki sem tudják várni, meg sem érik azt a pillanatot, amikor megszállok náluk, kiveszem a szobát és fizetek. És én tudtam, hogy nem szállok meg náluk. Lassítottam, kinosan igyekeztem kitolni azt a percet, amikor ellépek előttük és tovább megyek. Az oldalamon az öreg még mindig hallgatott. Aztán mikor a háza elé értünk, mégegyszer intett: — Ez az, ide jöhet, ha mégis hozzám akarna szállni.

De nem álltam meg.

Az az elszörnyedés az öt arcon! Az a rettenetes csalódás! Az öreg porigsujtva bement a házba. A fiuk szeme kidagadt, mint azoké, akik gáztól hálnak meg. Fél pere múlva, amikor félve, lopva visszatekintetem, még mindig ott állottak, az üvegfal keretében, megdermedten, mintha valami szerencsétlenség történt volna velük, robbanás, pusztulás, kaktalizma. Valami, amit sohasem lehet elfelejteni.

Légüres térben jártam.

Kocsiba vágtam magam és a Dnyeszter mentén elmenekültem Szoroka felé.

SIMAN LÁJZER

Hotinban még nincs hangos mozi. De Siman Lájzer pótolja. Ő nem mozi. Ember. A mozi az más, az egy barak. De nem hangos. Egész Hotinban csak Siman Lájzer hangos és ő hasonlít egyedül a mozihoz. Ha nem

láttam volna Hotinban a saját szememmel egy rádiókészüléket azt mondanám Siman Lájzer az egyetlen rádió is. Mert Siman Lájzer ahhoz is hasonlít. De rádiókészülékek vannak. Ugy, hogy amit Siman Lájzerről mondhatunk, mindössze ennyi: ő az egyetlen hangos mozi Hotinban.

Siman Lájzer toroka elromlott hangszóró. Szakadatlan hörgés, a garat, a gége örök reszelő gurgulázása hallik nemcsak szavai között, hanem szavain keresztül, szavai felett is, akárcsak a rádió élősdierei: hörr, hrr, krszk, lszk, hrr, hörr. Ha Lájzer kérdez és választ várva visszafojtja lélekzetét, gégejében kisebbfajta vihar szabadul el. Mintegy hangfogó mögött, szordinóban, izzik, keveredik, zuhog, villámcsattanás, mennydörgés, ezer más hasonló lármahang és együtt létrehozza azt a hörgést, fújást, recsegést, dudolást, mely az elhasznált, ósdi gépezetekkel dolgozó hangosmozik, vagy az élősdizajokkal telt rádióadások kísérőzenéje.

Ha Siman Lájzer beszél ajkairól eltorzulva kelnek a szavak. A szótágok között furcsa úr keletkezik, minden mássalhangzó után ilyen hangfélével: höö? A külvárosi ripacsok, ha valamilyen zsidót kell alakítaniok, ilyen hanghordozással és beszédmodorral igyekeznek jókedvre deríteni a szolgáló-publikumot. Siman Lájzer beszédén rajta van Galicia stigmája. Egy faj és egy északkeleti tartomány megbélyegző jele.

Hotin közepén egy karót vertek a földbe. A karóra kis láda-szekrényt aggattak. A ládába fényképeket helyeztek. Hotinban legelőször e fényképes láda előtt állok meg. Siman Lájzer a másik oldalról meglát és felém somfordál. Félméternyire tőlem megáll és úgy tesz, mintha valami érdekeset látna rajtam s azt figyelni elszántan, merőn. Odafordulok. Siman Lájzer heheg, hörög. Mond valamit nekem oroszul.

Ráförmedek:

— Hé, te, nem tudok oroszul.

Lájzer értelmetlenül néz. Ismétlem: — Nem tudok oroszul.

— Hogy maga nem tud oroszul? Höö? Maga és nem tud oroszul?

Hát lehet ez? Nem lehet.

— Te, nem tudok.

— Maga? Oroszul? Nem tud? Höö? Maga tud.

— Nem tudok. Te tudsz románul?

— Én? Románul? Igen.

Hallgat néhány percig, mintha csakugyan nem tudna. Siman Lájzer fején sapka, lábán csizma. Néhány szőke szál nőtt ki pihésen álla jobb s bal felén. Ruhadarabjaira, de főként arcára vastag szennyréteg rakódott. Nincs több huszonötévesnél.

A társalgás újra megindul. Lájzer végignéz újból tetőtől talpig, érzem, hogy kerül meg s tekint meg hátul is gondolatban. Várom.

— Uraság. Mennyit marad, maga Hotinban?

— Holnapig.

— Holnapig?

— Igen, holnapig.

— Uraság mit csinál maga itt Hotinban?

— Semmit. Jöttem én is sétálni egy kicsit.

— Sétálni? Jaj, uraság. Az jó, mikor sétál valaki? Az jó?

— Nagyon jó?

— Mikor jó?

— Mindig. Most is, amikor veled beszélgetek.

- Hőö? Mikor velem beszélget? Velem, Lájzerrel?
 — Igen, Lájzer.
 — Ó, uraság...

És Lájzer belesüllyeszti ujjait a hajába és szomjasan, boldogan vakargatja feje-tetejét a rövid ellenzős fekete sapkája alatt, amely szökdel minden mozdulatára. Megyek az uton, ő jön utánam vakarózva.

Lájzer csábos szavakkal festi le előttem Hotin szépségeit. Váratlanul azt ajánlja, hogy elvisz engem egy vendéglátó ismerőséhez. Valakihez, aki lányokat tart.

— Egy jó lány, egy szép lány, higgyen nekem. És csak tizenöt lej. Hotinban jó.

Ő nem tudhatja, hogy Hotinban nem jó. Ő nem tudhatja, hogy egy más városból ezek közé a satnya, földdel vakolt, nyomorék házak közé jött idegen belehalna Hotinba. Lájzernak jó. Vajjon mikor jó Lájzernak? Ha egy tizenötletes vendége akad. És akkor, ha marják a tetvek és ő vakaróznak. Ez a boldogság legnagyobb foka, amelyet ember elérhet Hotinban. Hogy az embert egyék a tetvek és akkor legyen az embernek két derék, szabad marka, amellyel vakarhatja magát boldogan, uj meg uj kéjekre éhesen, jól belemélyesztve a körmöket a husba. Akkor, amikor Lájzerral összehozott a sors még nem tudtam, hogy milyen nagyon tele vannak tetvekkel Beszarábia kis vásárhelyei.

Siman Lájzer előjel volt. Ment mellettem és láttam az arcát, ahogy összenódott a kellemes érzés görcsében, amikor inge alá bujtatta kezeit.

Megálltam: — Lájzer, nem megyek.

— MÉR nem már meg maga?

— Félek, nehogy valami tetüt szedjek fel attól a lánytól.

— Hőö? Tetüt? Tetüt? Maga fél a tetütől? Hőö? Maga fél a tetütől? — fakadt ki szinte ordítva, csodálkozó izgalomban.

— Nem, Lájzer. Csak attól félek, hogy a tetvek nagyobb örömet okoznának nekem, mint az a lány.

Megértette Lájzer? Nem tudom. De megfordultunk. Ott nagyon leverte a váratlan fordulat, már egy csepp bizalma se volt irántam, újra kerülgethetett, mustrálgathatott magában, mint megismerkedésünkkor.

Mint a rádiókészülék, mely elhallgat, de csak addig a néhány pillanatig, amíg más állomásra váltják, Siman Lájzer rövid pihenés után újra recsegni, ropogni, hörögni kezd:

— Uraság, hova megy maga Hotinból?

— Lipkányba, Lájzer.

— Ó, uraság... Lipkány! Lipkány! Micsoda lányok vannak ottan!

— Jó Lipkányban, Lájzer?

— Jó, uraság, nagyon jó. Ó, de milyen jó! Ember, ha nem voltál Lipkányban, nem mondhatod, hogy éltél, — jelenti ki hirtelen, mint valami szentenciát, maga elé a levegőbe.

— Jól van, Lájzer, elmegyek Lipkányba.

— Maga sétál, magának jó, mikor indul, maga?

— Holnap, Lájzer, keresnem kell kocsit.

— Hőö? Kocsit? Maga kocsival megy Lipkányba? — fakad ki megint Lájzer, újra izgalma rabjaként. Egyszerre csak aztán felszökik a le-

vegőbe, egy lápon ugrál, veri az öklével a mellét és valósággal a szemembe süviti:

— Én! Én kocsis vagyok! Nekem van kocsim! Én elviszem magát! Holnap megyünk! Hohó, Lipkány! Micsoda szép lányok vannak ottan? Majd meglátja... Kocsi? Höö? Kocsi? Nekem van kocsi! Én elviszem magát. Milyet kocsikázunk! Hohó, Lipkány az valami nagyon jó!

— Jól van, Lájzer, hány lej?

— Hány lej, hány lej? Höö? Hány lej? Jó kocsi, jó hely, én elviszem magát Lipkányba. Az valami nagyon jó. Ötvenet adjon, ötven lejt.

— Jól van, Lájzer, ötven lej. De a Dnyeszter partján.

— A parton, a parton megyünk, ahol maga akarja, én jó kocsis vagyok, megállunk, maga megfürdik, az is jó.

— Jól van, Lájzer, holnap délben indulunk.

— Megyünk, megyünk. De... maga... jön? Nem... tréfál?

— Nem tréfálok, hé! Megyünk.

— Megyünk? Akkor adjon előleget.

— Mennyi előleget, Lájzer?

— Egy előleget. Öt lej előleget.

Öt lejjel a kezében Lájzer újra veri öklével a mellét:

— Előleg, előleg, én magától elfogadtam előleget. Most már jöhet és ajálhat... száz lejt, én nem fogadom el, én megyek magával, én magától elfogadtam előleget, előleget, előleget...

Másnap reggel, amikor kiléptek az Európa-Hotel kapuján, mely házimint a többi házak Hotinban, ki jön elélem, ki fogad mély meghajlással? Az én Lájzerem. Szennyfoltos, szürke markában egy csomó cseresznyét tartogat. Nekem őrizte, várt vele. Nyújtja felém.

— Na, hogy aludt Hotinban? Tizkor jöttem a hotelba, hogy menjünk. Mondom magamban: az uraság alszik. És visszavittem a kocsi. Jól aludt Hotinban?

— Jól aludtam, Lájzer. Indulunk tizenkettőkor?

— Tizenkettőkor? Höö? Hogy tizenkettőkor indulunk-e? Indulunk.

— Csakugyan indulunk?

— Csakugyan indulunk. Adjon még egy kevés előleget.

Kap még három lejt. Tizenkettőkor Lájzer tanácsolja, végezzek gyorsan az ebéddel, mert a kocsi mindjárt itt lesz. Egykor a kocsi még nem jött meg, de Lájzernek van egy jó hire a számomra.

— A kocsi jön. Most jön. Elküldtem egy kisasszonyért. Egy szép kisasszonyért. Ő is vendégem. Ő is Lipkányba megy. Megy az urasággal. Majd megfürödnek a Dnyeszterben. Hehe, ketten, a Dnyeszterben...

Félóra mulva a kocsi a kisasszonnyal még nem jött meg. Lájzer türelemre int és azt tanácsolja, menjek vissza a hotelbe. Öt perc és biztos jön. Se öt, se tíz perc mulva nem jött. Délután négy órakor se jött, amikor felébredtem álmomból. Megriadva az alkonytól, amelyet a láthatáron leboruló nap közelebb ért, új kocsis után néztem. Lájzer némán követett boldogtalanul, hogy csak így elhagyom minden komolyabb ok nélkül. Néhány kocsisra leltem:

— Lájzerrel akart menni? Hásze annak nincs kocsija, csak egy árva lova, az is ki tudja hol...

Lájzernek ezt végig kell hallgatnia.

— Hé, Lájzer, igaz, hogy csak egy lovad van?

— Én nekem? Igen csak egy lovam van. De azért én elviszem magát Lipkányba. Megyünk holnap. Találok én még egy lovat, meg egy kocsit holnapig. Én elviszem magát Lipkányba. Előleget vettem el magától. Hogyha elvettem az előleget el is kell vigyem magát. Előleget adott...

Lájzer mélységesen hitt abban, amit mondott. Ő hitt abban, hogy holnapra talál egy kocsit és még egy lovat. Ha nem holnap, holnapután. Csak én várjak. Ő elvisz engem. Ő előleget vett el tőlem...

Mikor elhagytam Hotint, ő földbegyökerezett lábbal állott az uton és hosszú ideig nézett a kocsim után. Arca szelid volt, szomorú, kicsit kiábrándult, mint a gyereké, akinek szertefoszlottak álmái.

(Fordította: Salamon Ernő)

HANS SACHS: EGY VÉN ANYÓKA IMÁJA DYONIZUS TIRANNUSÉRT

Fordította: FALUDY GYÖRGY

Midőn Dyonizusz tirannisával
(Plutarchosz mondja) sok vért önte el,
a nép, megunva s félve őt, kívánta,
hogy bárha lenne halála közel,
egy ájtatos, vén anyókat kivéve,
ki nagy hangon s nyilván fohászkodék
az oltárnál: hogy óvna bár az ég
a zsarnok életét és baj őt ne érje.

A zsarnok, a vén anyókéért küldve,
igy szólt: „Mondd, mit rimánkodszt éltémért?
mikor mindenki holtomat kívánja
és fél, ahogy urat még sohse félt?”
S a vén anyó: „Gyermekségem korában
egy zsarnok élt, csúf s ádáz módfelett,
s midőn bunkóval agyonveretett,
egy még bitangabb zsarnok jött utána.

S amikor ez is lakolt gonosz halállal,
a te tirannisod szakadt reánk.
Békétlenségben ádázabb vagy náluk
és országlásod mindent sárba ránt.
Bizony mondom: halandó hüvelyedre
az istentől áldást ezért könyörgök.
Félek: egy napon észrevesz az ördög
és még bitangabb zsarnok ül helyedre.“